

Szczecin, dnia 26 lipca 2021r.

Prof.US, dr hab. Robert Piszko

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytetu Szczecińskiego

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Grotkowskiej

pod tytułem

**„Uzasadnienie aksjologiczne regulacji paternalistycznych we
współczesnym prawie polskim”**

przygotowanej pod kierunkiem naukowym profesora dr. hab. Zbigniewa Pulki

Recenzję rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Grotkowskiej przygotowałem w związku z uchwałą Rady Dyscyplin Naukowych Nauki Prawne oraz Ekonomia i Finanse Wydziału Prawa i Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 21 czerwca 2021r. , w której treści powierzono mi funkcję recenzenta rozprawy doktorskiej pod tytułem:

**„Uzasadnienie aksjologiczne regulacji paternalistycznych we
współczesnym prawie polskim”**

Wybór tematu

Problematyka paternalizmu podejmowana jest w nauce światowej niezmiennie od około dwudziestu lat, a ostatnio nawet stała się szczególnie istotna z uwagi na problematykę szczepień obowiązkowych (COVID-19). Praca

doktorska K.Grotkowskiej wprawdzie nie dotyczy tego ostatniego zagadnienia, ale pojawienie się sporu co do potrzeby wprowadzenia obowiązkowych szczepień dodatkowo wzmacnia uzasadnienie wyboru tematu pracy. Nie może więc ten wybór budzić żadnych wątpliwości. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na to, że praca została napisana zanim problematyka epidemii COVID 19 stała się tak ważna. Stąd nie mogła zawierać opracowania na temat szczepień obowiązkowych, chociaż właśnie paternalistyczna problematyka szczepień obowiązkowych nadaje się wręcz do natychmiastowego podjęcia w ramach opracowania naukowego poświęconego tylko tej problematyce.

Według Autorki tematem pracy jest uzasadnienie aksjologiczne regulacji paternalistycznych we współczesnym prawie polskim, jednak na s.5 Autorka twierdzi, że główne problemy, jakie podejmuje w pracy, to, po pierwsze, pojęcie paternalizmu i jego status metodologiczny – i po drugie – jakościowa analiza argumentów uzasadniających wybrane instytucje paternalistyczne. W rozdziale siódmym Autorka dochodzi zaś do wniosku o konieczności wyróżnienia dwóch typów uzasadnienia paternalizmu. Powstaje pytanie: czy celem autorki było napisanie pracy na temat: „Uzasadnienie aksjologiczne regulacji paternalistycznych”, czy na temat: „Pojęcie paternalizmu i jego status metodologiczny”, czy może na temat: „Dwa typy uzasadniania paternalizmu”. Niewątpliwie każdy z tych tematów mógłby być realizowany jako temat pracy doktorskiej. Odpowiedzi na postawione pytanie powinna dostarczyć treść pracy. Wcześniej warto jednak zwrócić uwagę na to, że pierwszy temat budzi wątpliwości co do tego na czym polega uzasadnienie regulacji we współczesnym prawie. Oczywiście samo prawo, jego treść, takich uzasadnień nie zawiera. Chodzi więc zapewne o uzasadnienie, jakie można przypisać określonym grupom przepisów prawnych. Teoretycznie może to być uzasadnienie wybrane na podstawie określonych, wyraźnie wskazanych kryteriów, względnie mogą to być możliwe do pomyślenia uzasadnienia. Treść

pracy wskazuje na to, że chodzi o możliwe uzasadnienie aksjologiczne regulacjom o charakterze paternalistycznym

W ramach drugiego tematu może być realizowany opis uzasadnienia aksjologicznego paternalizmu czy raczej regulacji o charakterze paternalistycznym oraz wybór i analiza różnych typów uzasadnień. Realizacja trzeciego tematu: „Pojęcie paternalizmu i jego status metodologiczny” wymagałaby wprowadzenia na początku pracy pojęcia terminu: „pojęcie typologiczne” i „pojęcie klasyfikujące”, a następnie wykazania w każdym z rozdziałów, że prezentowane tam pojęcia paternalizmu są typologiczne lub klasyfikujące. Nie wystarczy wprowadzenie obu pojęć dopiero w rozdziale siódmym, ponieważ wtedy praca zawierałaby podsumowanie czegoś, czego nie było w niej wcześniej.

Wreszcie temat ostatni - możliwy do realizacji – zgodnie z zamierzeniami Autorki także wymagałby wprowadzenia pojęcia terminu: „typ uzasadnienia” i określenie typów uzasadnienia w oparciu o treści ujęte w każdym z rozdziałów od pierwszego do szóstego.

Moim zdaniem jako Recenzenta, żaden z tych tematów nie jest w pracy realizowany wyłącznie – zakresy każdego z tematów i jednostek redakcyjnych pracy krzyżują się. Najszerzej jednak praca wypełnia treścią temat pierwszy, czyli ten, który wskazała Autorka. W przypadku planowania publikacji pracy doktorskiej warto byłby przemyśleć ją w takim kierunku, by objąć publikacją najciekawszą część pracy – w mojej subiektywnej ocenie jest to problematyka pojęcia paternalizmu i jego statusu metodologicznego.

Treść pracy

Rozdział pierwszy według Autorki dotyczy pojęcia paternalizmu w ujęciu myśli liberalnej. Zadaniem tego rozdziału było zebranie i uporządkowanie funkcjonujących w literaturze definicji pojęcia paternalizmu w prawie.

Wynikiem rozważań w tym rozdziale miało być skonstruowanie definicji paternalizmu prawa jako pojęcia klasyfikującego, które ma służyć jako narzędzie do badania paternalizmu, a w szczególności do ustalenia, czy binarne traktowanie instytucji paternalistycznych lub pozbawionych tej cechy jest adekwatne do całego spektrum instytucji paternalistycznych. Rozdział kończą ważne ustalenia terminologiczne-pojęciowe realizowane w odniesieniu do myśli liberalnej oraz krótkie wskazanie dwóch typów podejścia do uzasadniania paternalizmu w liberalizmie. Zgodnie z pierwszym typem podejścia paternalizm nigdy nie jest uzasadniony, ponieważ stanowi ingerencję w wolność osoby. Drugie podejście polega na wykazywaniu, że w pewnych przypadkach paternalizm nie narusza wolności, gdyż w istocie chroni przed utratą wolności w dłuższym okresie czasu, jak w przypadku osób uzależnionych od narkotyków. Szkoda, że pomimo tego, iż faktycznie w rozdziale tym Autorka zrealizowała deklarowane przez siebie cele, nie podjęła wyraźnej próby uchwycenia roli paternalizmu jako pojęcia klasyfikującego w ramach myśli liberalnej, dzięki czemu niewątpliwie praca zyskałaby nową jakość. Po prostu autorzy, których poglądy komentuje Autorka, zwracają uwagę na takie kwestie jak ograniczenie wolności, konieczność ograniczenia wolności, co niejako naturalnie wyłącza obraz paternalizmu jako pojęcie klasyfikujące. Wydaje się, że nawet dla czytelnika niebędącego teoretykiem prawa taki sposób narracji jest czytelny. Ustalenia terminologiczno-pojęciowe mają charakter jedynie podsumowujący, co oczywiście absolutnie wystarcza. Szkoda tylko utraconej szansy ujęcia tematu w interesującej konwencji. – paternalizm i jego status pojęciowy i metodologiczny.

Podobnie jak w rozdziale pierwszym, w rozdziale drugim także rozdział drugi zawiera niebudzącą zastrzeżeń prezentację uzasadnienia aksjologicznego instytucji paternalistycznych z perspektywy społecznej nauki Kościoła. To samo można powiedzieć o rozdziale trzecim, chociaż we wszystkich trzech

rozdziałach (1-3) czytelnikowi spoza środowiska teoretyków prawa trudno się domyślić, jakie było kryterium wyboru zaprezentowanych poglądów.

W części drugiej - rozdziały 4-6 – zawierają prezentację uzasadnienia aksjologicznego, kolejno ubezpieczeń społecznych, zakazu posiadania narkotyków, obowiązków zakresie bezpieczeństwa na drodze, ograniczeń dotyczących hazardu, alkoholu i reklamy. Wszystkie te regulacje omawiane są także z uwzględnieniem typu uzasadnienia. Autorka wskazuje pochodzenie uzasadnienia – z doktryny liberalnej, nauki Kościoła czy z myśli lewicowej – oczywiście w zależności od tego, jakie uzasadnienia są dostępne, czy formułowane. Uważnego czytelnika powinny zainteresować także takie wyrażenia jak: „w doktrynie trwa dyskusja” (s.72), „doktryna wskazuje” (s.75). Takie wyrażenia zawarte w tekście zastępują informację o sposobie wyboru materiału do prezentacji. Można założyć, że wybór ten jest dla doktryny prawniczej reprezentatywny i rzeczywiście zdaje się taki być. Ten sposób przywoływania poglądów źle się jednak kojarzy, ponieważ tak w nauce, jak i w praktyce prawniczej może służyć pomijaniu pewnych, na przykład niewygodnych poglądów.

W swojej pracy Autorka konsekwentnie przedstawia paternalizm jako pojęcie typologiczne, ale jednocześnie jako pojęcie klasyfikujące. Przedstawieniu paternalizmu jako pojęcia typologicznego służą pierwsze trzy rozdziały: „Paternalizm w ujęciu myśli liberalnej”, „Uzasadnienie instytucji paternalistycznych z perspektywy społecznej nauki Kościoła” i „Uzasadnienie instytucji paternalistycznych z perspektywy myśli lewicowej”. Cechy paternalizmu jako pojęcia klasyfikującego pokazują rozdziały obejmujące analizę instytucji paternalistycznych: „Przymusowe ubezpieczenia społeczne”, „zakaz posiadania narkotyków oraz obowiązki w zakresie bezpieczeństwa na drodze”, „ograniczenia dotyczące hazardu, alkoholu, reklamy”. W rozdziale siódmym Autorka generalizuje wcześniejsze ustalenia, tworząc „szereg

typologiczny” paternalizmu, a dokonując idealizacji, określa dwa zasadnicze typy uzasadnienia aksjologicznego paternalizmu – wartościujące i utylitarne.

Kwestie redakcyjne

W każdej większej rozprawie naukowej zachowanie pełnej poprawności językowej nie jest łatwe. Także w tej pracy znalazły się takie błędy. Autorka nie oddziela przecinkiem zdań składowych – np. na s.4,5,101,102,105 . Interpunkcja jest w pracy niekonsekwentna – np. s. 8,102. Dostrzegalne są błędy stylu – np. – s.100 – „nie chodzi tutaj bynajmniej”, s.43 – „nie chodzi mu bynajmniej”. Trzeba jednak przyznać, że nie jest tego wiele.

Dorobek naukowy

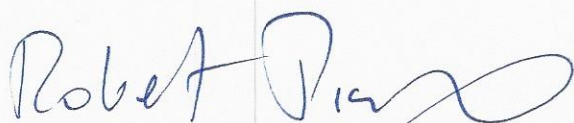
Dorobek naukowy Doktorantki obejmuje siedemnaście pozycji. Niemal wszystkie dotyczą w jakiś sposób problematyki paternalistycznej. Naukowa jakość tych publikacji nie budzi żadnych zastrzeżeń, a ilość jest większa niż wystarczająca, by zakwalifikować dorobek naukowy jako znaczący w dziedzinie, w jakiej się mieści.

Podsumowanie

Przedstawiona mi do recenzji rozprawę doktorską uznaję za odpowiadającą warunkom określonym w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (t.j. Dz.U. z 2017r., poz. 1789 – ze zm.), w zw. z art. 179 ustawy z dnia 3 lipca 2018r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018r., poz. 1669 – ze zm.), ponieważ rozprawa doktorska Pani mgr Katarzyny Grotkowskiej została przygotowywana

pod opieką promotora - Profesora Uniwersytetu Wrocławskiego, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, w sposób niepodważalny wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie nauk prawnych oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. Wszystkie uwagi zgłoszone przeze mnie jako Recenzenta mają jedynie charakter polemiczny, wynikają z nieco odmiennej wizji realizacji problematyki paternalizmu i w żaden sposób nie przeczą wysokiej ocenie pracy przedstawionej do recenzji.

---

dr hab. Robert Piszko Prof. US